
Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs en een aantal andere wetten in verband met onder meer de invoering van een regeling voor de bekostiging van het leerwegondersteunend onderwijs en het praktijkonderwijs en een regionaal zorgbudget (28135);**

- **Wijziging van artikel 19 van de Huurprijzenwet woonruimte (wijziging motiveringsgrens huurverhogingsvoorstellen) (28195);**

- **Regeling van het lidmaatschap koninklijk huis alsmede daaraan verbonden titels (Wet lidmaatschap koninklijk huis) (28223);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het provinciefonds voor het jaar 2002 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (28311).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet subsidiëring politieke partijen (Verhoging subsidiebedragen) (27894).**

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Dölle** (CDA): Mijnheer de voorzitter. Dit wetsvoorstel is in hoofdzaak een reactie op een door de Tweede Kamer aanvaarde motie-Rehwinkel. Het heeft daarom een sterk ad-hockarakter. De subsidie voor politieke partijen wordt verhoogd, maar principiële vragen rond overheidssubsidiëring van deze verenigingen worden onbesproken gelaten. Ik denk dan aan vragen als: wat is een ideale verdeelsleutel voor subsidies, wat is de positie van lokale politieke partijen, wat is de subsidierelatie tot aan de partijen gelieerde organisaties, hoe staat het met de toelaatbaarheid en de doorzichtigheid van sponsoring en giften en wat is de status van nieuwe politieke groeperingen die dingen om zetels in volksvertegenwoordigingen. Onze fractie denkt ook aan de

beladen vraag of wel, en zo ja tot op welke hoogte, bespreekbaar moet zijn – zoals de regering meent – dat de politieke partij van het civiele recht verhuist naar het staatsrecht. Anders gezegd: of er een wet op de politieke partijen dient te komen.

Al deze kwesties, in ieder geval het leeuwendeel daarvan, kunnen volgens de regering beter – wij steunen die opvatting – ter sprake komen bij het brede debat rond de notitie Herijking wet subsidiëring politieke partijen, die wij onlangs kregen. De regering maakt echter zelf kennelijk één uitzondering. Zij wil nu alvast kwijt dat wat haar betreft in de toekomst de subsidiabele doelen kunnen worden verruimd en dus de autonomie van politieke partijen terzake vergroot. Daarom vervalt in het wetsvoorstel o.a. het oormerk "wetenschappelijk instituut" in de 2e tranche verhoging van 9 mln euro. Ik kom daar namens onze fractie straks nog op terug.

Dit wetsvoorstel ontslaat ons niet van de plicht om ook bij gelegenheid van deze ad-hocwet nog eens te zeggen waarom overheidssubsidiëring voor ons niet taboe is, maar onder voorwaarden gerechtvaardigd en in dit tijdsgewricht soms helaas zelfs geboden. In de samenleving worden nu eenmaal hier en daar, nu en dan en soms meesmuilend wenkbrauwen opgetrokken, in de zin van "ze zorgen goed voor zichzelf", "de belastingbetaler draait op voor politici en hun clubs" en vergelijkbare verzuchtingen. In dit type boutades wordt het verschijnsel politieke partij geassocieerd met "zij" en "hun" en aldus uit de samenleving gekatapulteerd. Het zijn clubs die zich ergens rond het Binnenhof hebben gevestigd, een soort personeelsafdeling van de overheid, om een uitdrukking van Cees Klop – indertijd onderdirecteur van het wetenschappelijk instituut van het CDA – aan te halen.

Mijnheer de voorzitter. Hoe begrijpelijk dit soort uitlatingen van burgers die zich meer als toeschouwer van het politieke gedoe beschouwen dan zich erbij betrokken voelen soms ook lijkt, ze moeten toch worden weersproken. Politieke partijen zijn, zoals empirisch kan worden aangetoond, onmisbaar in iedere rechtsstaat. Zelfs in landen waar de politieke cultuur in hoge mate gepersonifieerd is, kan de samenleving niet zonder partijen. Het zijn de voertuigen die de samenle-

ving binnen de sfeer van de overheid en het bestuur brengen. Het zijn verenigingen van burgers die programma's opstellen – deftig gezegd: integrale belangenafweging beoefenen – volksvertegenwoordigers selecteren, wetenschappelijk onderzoek verrichten, het maatschappelijk debat over allerlei zaken organiseren of in ieder geval mee voeren, propaganda maken, enzovoort. Zonder die politieke partijen wordt de pretentie dat in een rechtsstaat de samenleving via haar vertegenwoordiging beslissend betrokken moet zijn bij de hoofdlijnen van overheidshandelen wel erg ijl. Er worden dan ook voortdurend door de geschiedenis heen vanuit de samenleving steeds ook weer nieuwe verenigingen, zeg politieke partijen, opgericht, wanneer het bestaande aanbod tegenstaat of niet voldoende wordt gevonden. Een wel zeer succesvolle poging was onlangs te zien in de lijst Pim Fortuyn.

Nu is het een feit dat weliswaar vele, vele miljoenen mensen op partijen – Nederland kende en kent er nogal wat – stemmen, maar slechts een zeer klein deel lid wordt, minder dan 3%. In Nederland heeft wellicht de individualisering – maar er zijn meer factoren – fel toegeslagen, misschien intenser dan in de andere Europese landen. Men bindt zich niet graag aan een instantie, dus ook niet aan een partij of partijtje of aan een lijst.

Desondanks wordt gemiddeld een zeer zware wissel getrokken op partijen. Naast hun traditionele taken van programopstelling, selectie, scholing, propaganda, e.d. worden steeds meer zaken verlangd, zoals actievere deelname aan maatschappelijke debatten, frequenter contact met mensen en organisaties, optreden bij referenda, op het gebied van integratie van nieuwe burgers, acties en initiatieven in de richting van Europa, het ontwikkelen van alternatieven tegenover wat regeringen en departementen bedenken, enzovoort. Zelfs bij een sobere invulling van dit scala van oude en nieuwe taken, is meer geld nodig dan door de leden kan worden opgebracht en dan laat ik de scherprijzende campagnekosten (tv-spots e.d.) maar buiten beschouwing.

Dat extra geld kan worden gehaald uit de zakenwereld, bij bevriende organisaties of worden verworven door giften en sponsoring. Het hoeft geen betoog dat hier diepe valkuilen